

Atomvåpnene og vi som ennå lever

Taler

Johan B. Hygen

Dato

27 november 1960

Sted

Oslo

Omstendigheter

Klingenberg-møtet

- 1 Vi som har undertegnet oppropet til protest mot atomvåpnene, er offentlig blitt spurt om vi har tenkt over hva vi er med på. Svaret er ja. Men dette informasjonsmøtet holdes forat det skal være like klart for andre som for oss selv.

5

Det er altså ikke noe agitasjonsmøte, og aller minst en anledning til å mistenkeliggjøre mennesker som ikke deler vår oppfatning. Denne sak innbyr ikke til ironi, sjikane og insinuasjoner. Dertil er den for alvorlig.

- 10 Om grunnlaget for vår aksjon er det allerede sagt vesentlige ting i dag. Min oppgave blir å tilføye litt fra mer almenmenneskelig, etisk og religiøst synspunkt.

- 15 Det generelle grunnlag er det katastrofale omfang atomrustningene har fått i verden. Den spesielle foranledning er forskjellige forsøk på å få Regjeringen, Stortinget og det norske folk til å oppgi sin motstand mot atomvåpen i Norge.

- 20 At atomvåpnene er farlige, vet vi alle. Det er ikke nødvendig å anspore fantasien eller nøre opp under angsten for å fremmane Alvoret i situasjonen. Det er nok å akte på det vi vet. Det vi vet, er at atomvåpnene stiller menneskeheten overfor en radikalt ny og hittil ukjent trussel mot dens fortsatte eksistens.

- 25 Det sies ofte at atomvåpnene ikke representerer noe virkelig nytt, at de ikke er så aldeles forskjellige fra de våpen den moderne krigsteknikk ellers gir oss i hende. En slik påstand er det vanskelig å finne noen fornuftig mening i

Vi har fått høre om sprengvirkninger, varmeutløsning og strålingseffekt, og det

har virket som hemningsløse fantasier fra syke hjerner. Gid det var det! Men det
30 er ikke det. Det er nøkterne vitenskapsmenn som har talt, og det er den nakne
virkelighet de har rullet opp for oss. Det er ikke fantasi. Fantasien nekter å fatte
det, følelsen flykter fra det, men forstanden vet det. Slik er de nye våpen, og slik
er de farer som truer mennesket fra mennesket selv.

35 Skal vi ikke kalle dette radikalt nye våpen og denne situasjon ny, da har ord
mister enhver mening.

Beroligende erklæringer om militær sikkerhet overbeviser ikke i en slik situasjon,
og hån mot atompanikk og atomhysteri gjør lite inntrykk. Militær sikkerhet
40 eksisterer ikke lenger, og det motsatte av atomfrykt er ikke mot, men en
blindhet som ikke virker overbevisende på den seende.

Nå er det naturligvis ikke i og for seg noe argument mot en våpentype at den er
ny. Det kunne jo hende at den tvert imot måtte ønskes velkommen på grunn av
45 sin effektivitet.

At atomvåpnene er effektive, nekter ingen. Men effektive for hva? Effektive til å
ødelegge? Ja, ganske utvilsomt. Men effektive forsvarsvåpen er de ikke. De slår
nemlig tilbake med samme effektivitet som de slår frem. De trekker med i
50 ødeleggelsen det som skulle forsvares. I en atomkrig ville liv forgiftes og
utslettes, land legges øde, sosial orden oppløses, moralske verdier krenkes, alt
høyt og hellig forrades i en målestokk som tar alt innhold ut av ordet forsvar.

Ingen skaffer seg en vakthund som vender seg med samme raseri mot sin herre
55 som mot tyven. Ingen ville søke beskyttelse hos en ildsprutende drage som lot
venner forsvinne i sitt flammegap sammen med fiender. Men slike vakthunder
og slike drager er atomvåpnene.

Tidligere kunne man si: "Vi tar liv, og vi ofrer liv, og meget blir ødelagt, men vi
60 kjemper for folk og fedreland, for våre kjæres liv og frihet, for rett og ære".
Atomvåpnene har skapt en ny situasjon. De truer alt og forsvarer intet.

Ser atomvåpnenes tilhengere ikke dette? Jovisst set de det, svært mange av dem
iallfall. De vet at en atomkrig i full målestokk ville bety en katastrofe hvis
65 omfang sprenger den menneskelige fatteevne. De og vi kjenner samme angst.

Derfor vil de som vi gjøre alt som står i menneskelig makt og helst litt til for å avverge katastrofen. Men de mener at det beste middel er å skaffe flere og bedre
70 beliggende atombaser og utvide kretsen av de vestlige atomland, blant annet også til Norge. De tror på den kjernefysiske maktbalanse som middel til fred.

Nå er alle klar over at atombalansen ikke er stabil. Det som kalles maktbalanse, er ikke noe annet enn en to-sidig, utrettelig bestrebelse på å skaffe seg
75 våpenteknisk og strategisk overvekt. Enhver anstrengelse på den ene side møtes av den dobbelte anstrengelse hos motparten. Et ledd i disse anstrengelsene er forsøkene på å få de små land engasjert i atomvåpningen, ikke minst nettopp vårt eget land.

80 Det sies at vår sikkerhet krever atomvåpen. Jeg tror tvert imot. Atombaser er naturlige atombombemål. Og vi innbiller oss vel ikke at en større utvidelse av Vestens atomfront ikke ville fremkalle mottrekk fra øst? Resultatet ville bli en øket atomspenning og en tilsvarende verre trussel mot vår og hele verdens sikkerhet. Dette ville være en utvikling i stikk motsatt retning av den som moral
85 og sunn fornuft krever. Det ville være et skritt bort fra det som både politisk og etisk er det forpliktende mål: å få avskaffet alt som heter atomvåpen.

Vi tror ikke at skjellsord og trusler skaper fred mellom individer. Vi tror heller ikke at ville gjensidige atomtrusler er egnet til å skape fred mellom folkene.
90 Truslene utløser følelsesreaksjoner som lett kan ta makten fra det som ennå finnes av fornuft og menneskelighet. Når frykt og fiendskap undergraver dømmekraften hos lederne og den sunne sans i folkene, er det umulig å forutsi følgene. Og selv om viljen holder igjen, kan tilfeldighetene ta makten. En misforstått ordre, en feil i varslingsystemet kan være nok til å omsette truslene i
95 grufull virkelighet.

Men vi truer da ingen? Nei, det gjør vi ikke, og det vil vi heller ikke gjøre. Derfor vil vi ikke ha atomvåpen, for de er en trussel ved selve sin eksistens, en trussel mot andre og mot oss selv. Denne trussel er for ond og forferdelig til at vi vil
100 være med på å fremsette den. Det finnes ting som er for grusomme endog til å true med. Vi avstår fra å true selv de verste forbrytere med tortur. Tusen ganger større grunn er det til å avstå fra å true selv våre bitreste fiender, om vi har noen slike, med atombomber.

105 Dette lyder så smukt, så smukt, sier noen. De går endog så langt som til å si at vi

er snille, men vår snillhet er virkelighetsfjern, sier de. Selv mener vi at vårt standpunkt er det eneste fullt realistiske, både politisk og psykologisk. Men dertil regner vi med at også moralske lover uttrykker realiteter og at det er urealistisk å gjøre regning uten dem. Vi mener det er moralsk helt og holdent forkastelig å anskaffe våpen som truer livet på jorden med undergang, og vi er overbevist om at risikoen er mindre ved å rette oss etter denne klare moralske innsikt enn ved å handle i strid med den. "Fredens mann har en fremtid", heter det i den gammeltestamentlige salmebok, og vi er villige til å satse noe på at det ikke bare er tomme ord.

Vi har fått høre at det ikke er blitt gjort klart nok om det er atomvåpen i Norge eller i det hele tatt vi protesterer mot. Jeg innrømmer at dette burde ha fremgått tydeligere av oppropet. Men det vi protesterer mot, er naturligvis begge deler, atomvåpen i Norge og atomvåpen overalt, i øst og vest og nord og syd. For dette er bare to sider av samme sak.

Spørsmålet kan meget enkelt stilles slik: Skal vi bidra til å øke atomspenningen eller til å minske den? Går Norge med i atomrustningene, er det et vesentlig bidrag til å øke spenningen. Nekter vi, da er det et klart uttrykk for vår vilje til å begrense vanviddet og en manifestasjon av vårt oppriktige ønske om atomnedrustning i hele verden. Hvem vil tro på våre forsikringer dersom våre handlinger motsier dem? Men dersom det er samsvar mellom ord og handling, da vil også våre ord få vekt.

Vi vil gjerne gjøre alt vi kan for å avskaffe all atomtrussel. Men fordi vi lever i Norge, er vår nærmeste oppgave å hindre at vårt land bidrar til å skjerpe spenningen istedenfor å mildne den. Dette er det bidrag nettopp vi kan yte nettopp nå. Gir vi etter for presset, kan andre se seg tvunget til å gjøre det samme, både i øst og vest. Står vi fast, kan vår demonstrasjon for verdens øyne bidra til å styrke motstandskraften hos andre også.

Vi er blitt hånet fordi vi protesterer mot noe som slett ikke finnes, nemlig atomvåpen i Norge. Men i samme åndedrag bebreides vi for å ville avskjære oss adgangen til å få dem. Og i den største europeiske offentlighet er det fra norsk hold blitt sagt at vi i Norge vil hilse kjernefysisk våpenfellesskap velkommen.

Vi protesterer ikke mot noe som ikke finnes. Vi protesterer mot viljen til atomvåpen, ønsket om atomvåpen, vi protesterer mot enhver påvirkning og

ethvert press i denne retning. Og vi gjør det før tanken er blitt virkeliggjort. Altfor mange protester fremkommer når det allerede er for sent. Denne gang ønsker vi å være ute i tide.

150 Opinionen mot atomvanviddet har hittil ikke fått noe samlet uttrykk i Norge. Det er det vi ønsker å gi den. Vi ønsker å støtte den avvisning av norske atomvåpen som hittil har vært prinsippet for vår militærpolitikk og utenrikspolitikk. Vi ønsker også å uttale vår varmeste sympati med alle alvorlige og oppriktige forsøk på å nå frem til full atomavrustning over hele verden.

155

Vår protest retter seg ikke mot noe land eller noen gruppering av stater, ikke mot noe politisk parti eller noen regjering. Det er atomvåpnene vi protesterer mot, mot dem og intet annet. Og vi mener vi har krav på å bli trodd når vi sier at vår protest er fremsatt i dypeste alvor og under det høyeste ansvar, uten noen
160 hemmelige motiver eller skumle bihensikter. Vi går ingens ærend uten menneskehetens og menneskelighetens. Vi er frie mennesker i et fritt samfunn, og vi oppfordrer våre landsmenn til i frihet og etter ærlig overbevisning å slutte seg til vår kampanje eller la være.

165 Kampanjen skal munne ut i protesttog til våren. Det er sikkert mange som ikke liker å gå i tog. Jeg er enig. Det ligger ikke for meg heller. Men la meg fortelle en historie fra India om Kipling og William Booth. Den berømte dikter hadde sett den like berømte frelsesarmégeneral marsjere i spissen for et tog av indere og slå på tamburin, og han bebreidet Booth en så uengelsk opptreden. Booth svarte:
170 "Kunne jeg bidra til en eneste sjels frelse, skulle jeg med glede gå på hendene og slå tamburin med føttene!" Slik ser jeg på de planlagte protesttog. Kan de bidra noe til å åpne øynene, bevege hjertene og påvirke handlingene, gjør jeg med glede det jeg ellers aldri ville drømme om.

175 Ordet protest klinger negativt. Men opprinnelig betyr ordet et vitnesbyrd for noe. Slik er også vår protest ment. Den er et vitnesbyrd for livet og dets fremtid på jord, for jorden selv og alt den rommer av rikdom og skjønnhet. Den er et vitnesbyrd for menneskene, for de lykkelige som takker for hver dag som for en stor og ufortjent gave, og for de ulykkelige som har nok å bære om ikke selve
180 undergangskreftene i stoffets innerste kjerne skal slippes løs på dem. Den er et vitnesbyrd for de nu levende og for kommende slekter, for barn og barnebarn og barnebarns barn.

185 Den er også et vitnesbyrd for himmelen over oss, for den Gud som noen tror på
og andre ikke, men som etter vår kristne lære tror på oss, håper på oss og elsker
sin jord og alt som er på den.

Vi vil vitne for kultur og menneskelighet, for fred og vennskap, for
190 barmhjertighet og nestekjærlighet, og for håpet, det håp som i dag trues og
undergraves av angsten, men som aldri kan dø.

Vi som ennå lever, vitner for livet og ber for det levende, og vi håper og tror at
dette vitnesbyrd og denne bønn vil finne gjenklang både hos Gud og
195 mennesker.

Kilde

Talene på Klingenberg-møtet 27. november 1960, brosjyre, Oslo 1961.

Emner

200 Appell, Atomvåpen, Nedrustning

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/atomvapnene-og-vi-som-enna-lever>

205

210

215

220